

Asia: VN/30511/2023

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö vientivetoista työmarkkinamallia ja sovittelujärjestelmän kehittämistä koskevista hallitusohjelmakirjauksista

Lausunnonantajan lausunto

1. Näkemyksenne Suomen työmarkkinamallin kehittämisestä.

Työmarkkinoiden toiminta perustuu sopimiseen ja sopimukset saavutetaan neuvotellen. Kirkon työmarkkinalaitos katsoo, että neuvottelut ja jatkuva vuoropuhelu ovat paras keino työmarkkinoiden edelleen kehittämiseen.

2. Näkemyksenne hallitusohjelmakirjauksesta, jonka mukaan: ”Laissa työriitojen sovittelusta säädetään, että palkantarkastusten yleistä linjaa ei voida ylittää valtakunnansovittelijan toimistosta tai sovittelulautakunnan toimesta annettavalla sovintoehdotuksella”.

Valtakunnansovittelijan tai sovittelulautakunnan mandaatin rajaaminen lainsäädännöllä vientivetoiseen yleiseen linjaan on ymmärrettävä ja kannatettavakin ajatus, mutta sen toteuttaminen voi osoittautua hankalaksi. Lainsäädännön tarkkarajaisuuden vaatimus voi johtaa siihen, ettei kattoo valtakunnansovittelijalle tai sovittelulautakunnalle ole mahdollista säätää, koska katon määrittely voi osoittautua mahdottomaksi. Peruseriaatteena se, että pienen ja avoimen kansantalouden maksukyvykkyys mitataan viennin vedolla, on perusteltu ja ao näkemys on pitkälti hyväksytty Suomessa. Vientivetoinen malli sisältää kuitenkin haasteen julkiselle sektorille, jonka virka- ja työehtosopimukset palkantarkistusten osalta ovat pääsääntöisesti maksimikorotuksia. Ja toisaalta yksityinen sektori liu-uttaa palkkoja enemmän kuin julkinen. Vuosien saatossa tästä syntyy haasteita, joita joudutaan korjaamaan myös muissa Pohjoismaissa. Samaan aikaan kilpailu osaavasta työvoimasta voimistuu Suomessa, jossa pienentyvät ikäluokat ovat johtaneet monilla aloilla työvoimapulaan. Eli on epätodennäköistä, että vientimallin säätäminen toisi ratkaisua 2020-luvun haasteisiin. Selkeänä linjauksena talouden lainalaisuuksista se toki toimisi.

2 a). Millä tavoin vientivetoisessa mallissa voitaisiin kohdentaa palkankorotuksia sellaisille aloille tai sellaisiin tehtäviin, joissa on palkkauksen kehittämistarpeita?

Kysymys on hankalasti muotoiltu. Ilmeisesti on tarkoitettu kysyä, että miten ehkäistään tilanne, jossa jollekin alalle sovitut palkankorotukset ilman perusteltua syytä valuisivat muille aloille. Kysymykseen ei ole kukaan vielä osannut vastata, mutta yhteisen ja avoimen tiedon pohdinta ja tilannekuvan synnyttäminen voisivat lisätä todennäköisyyttä, että kohdennukset olisivat tulevaisuudessa mahdollisia ilman kerrannaisvaikutuksia (ks. myös vastaus kysymykseen 6).

3. Millaisessa menettelyssä työmarkkinaosapuolten yhteistä hyväksyntää nauttiva työmarkkinamalli olisi mahdollista valmistella?

Käynnistetyt liittojen väliset neuvottelut ovat paras tapa etsiä yhteistä näkemystä.

4. Onko työriitojen sovittelusta annettuun lakiin perustuvaa vapaaehtoista sovittelua tarpeellista kehittää? Voidaanko lakisääteisen sovittelujärjestelmän rinnalla kehittää liittojen keskinäistä sovittelujärjestelmää esimerkiksi työehtosopimusten rajariitojen ratkaisemiseksi (keskusjärjestöjen välinen/sisäinen konsiliaatio, vrt. vastaava menettely Ruotsissa)?

-

5. Näkemyksenne työriitojen sovitteluinstituutioon kuuluvien toimijoiden (valtakunnansovittelija, sivutoimiset sovittelijat, sovittelulautakunta) merkityksestä ja roolista neuvotteluratkaisuun pääsemisessä ja työrauhan ylläpitämisessä. Kuinka lakisääteinen vientimalli vaikuttaisi sovitteluinstituutioon rooliin työmarkkinoiden toimivuuden edistämisessä ja työriitojen sovittelussa?

”Katon” säätäminen luonnollisesti rajaisi sovitteluinstituutioon mahdollisuuksia, mikä voisi vähentää instituutioon auktoriteettia ja samalla työtä. Toisaalta, jos ”katto” säädettäisiin enemminkin ohjeelliseksi siten, että siitä poikkeaminen voisi joissain erityistilanteissa olla mahdollista, voisi ”katto” toimia yleisenä ohjenuorana, jota kaikki sitoutuisivat kunnioittamaan.

6. Tulisiko sovittelun tueksi ja työmarkkinajärjestöjen yhteisen tilannekuvan muodostamiseksi edistää toimenpiteitä, joilla tuotetaan objektiivista tietoa työmarkkinoista, makrotaloudellisesta kehityksestä ja toimialakohtaisista olosuhteista? Jos kyllä, mitä nämä toimenpiteet voisivat olla?

Yhteisen tilannekuvan luomiseksi valtakunnansovittelijan roolia voitaisiin laajentaa. Hänelle olisi mahdollista säätää jonkinlainen koordinoijan vastuu tilannekuvan luomiseksi olemassa olevaan tutkittuun tietoon nojautuen. Tämä todennäköisesti vaatisi jonkinasteista valtakunnansovittelijan toimiston lisäresursointia.

7. Muut mahdolliset kommentit.

-

Anna Piepponen
Kirkon työmarkkinalaitos